

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 9.

LETNIK XXVIII.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**

V LJUBLJANI, DNE 15. SEPTEMBRA 1927.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA: J. B.: Hibe v organizaciji našega mlekarskega združništva. — Davki zasebnih nameščencev. — Dr. J. B.: Naše stališče napram načrtu zakona o prisilni poravnavi konkurza. — Prodajalec v razmerju do člana v konsumni zadrugi. — Dve aktualni zadevi. — Vprašanja in odgovori. — Zadrugištvo. — Gospodarstvo.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 9, I. 1927.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Konzumne zadruge v Gornjemgradu, r. z. z o. z., se bo vršil dne 25. sept. 1927 ob 13. uri v prostorih pri Mikužu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Sklepanje o razdružbi. 4. Sklepanje o obveznem nakupu blaga po članih v višini, ki se bo določila na občnem zboru. 5. Sklepanje o plačilu jamstvenih zneskov v smislu § 10 zadrugišnih pravil. 6. Slučajnosti. — Ker se morata v smislu § 29 zadrugišnih pravil za veljavnost sklepa o razdružbi sklicati dva občna zbora v teku 14 dni, zato se bo drug občni zbor vršil dne 9. oktobra 1927 ob

13. uri v prostorih pri Mikužu v Gornjemgradu z dnevnim redom: 1. Sklepanje o razdružbi. 2. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Hranilnice in posojilnice na Čatežu, r. z. z n. z., se bo vršil 25. septembra 1927 ob 3. uri popoldne v prostorih hranilnice. 1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Občni zbor Zadruge elektrarne v Sp. Seiniči, r. z. z o. z., se bo vršil v nedeljo dne 25. sept. 1927 ob 2. uri popoldne v gostilni g. Goloba. 1. Poročilo načelstva. 2. Odobritev rač. zaključka za leto 1926. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Sprememba pravil. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Slučajnosti.

Izvanredna glavna skupščina Gospodarskog trgovačkog društva, r. z. z o. j. u Aleksandrovu otok Krk, če se obdržavati dne 25. septembra o. g. u vlastitoj kući u 5 sati poslije podne sa slijedećim dnevnim redom: 1. Podizanje društvenog skladišta te gradnja dvorane.

V LJUBLJANI, DNE 12. SEPTEMBRA 1927

BEK ZADRUŠNE TISKARNE V LJUBLJANI

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12.50 Din.
 ————— Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. —————

J. B.:

Hibe v organizaciji našega mlekarkega združenstva.

Precj na splošno je že pri našem kmetu prodrlo prepričanje, da je za gospodarsko bodočnost Slovenije živinoreja z racionalno organiziranim mlekarstvom temelj kmetijskega gospodarstva.

Mlekarke zadruga izpred vojne.

V Sloveniji prevladuje v predelavi in prodaji mleka ter mlečnih izdelkov združenstvo nad privatno trgovino. Iz boljših časov pred vojno so nam ostale v ljubljanski oblasti številne mlekarne z dobrim mlekarškim in sirarskim inventarjem.

Nove zadruga.

Poleg teh cenelih in povečjem že odpisanih mlekar in mlekarških naprav pa imamo tudi mlekarne in sirarne, ki so bile zgrajene in opremljene v letih po vojni z visokimi vsotami devalviranega denarja. Take zadruga imajo v računskih zaključkih med aktivni prav visoke postavke kot premični in nepremični inventar in za kritje teh postavk je po navadi med pasivi treba obrestovati in amortizirati prav znantna izposojila. Tudi v računu zgube in dobička pride poleg teh obresti precejšnja postavka za odpis premičnega in nepremičnega inventarja. To seveda silno neugodno vpliva na rentabilnost take mlekarške zadruga in so nekatere od teh

zadrag vsled previsokih investicij prišle celo v težave.

Stanje 31. decembra 1924.

Po statistiki Zadružne zveze za l. 1924 je bilo pri Zadružni zvezi včlanjenih 25 mlekarških zadrug in sicer 24 na Kranjskem, ena na Štajerskem. Po isti statistiki so izkazovale te zadruga med prejemki za blago Din 6,506.295, med izdatki za blago 6,050.520 Din. Seveda ta številka niti daleč ne kaže resničnega pomena mlekarstva za naše kmetijstvo. Pretežna večina trgovine z mlekom in predelave mleka je šla namreč skozi tedanje **Združene mlekarne d. d. v Ljubljani**, ki so imele v najemu tudi precejšnje število združnih mlekar in v teh združnih mlekarškah obratovala in zbirale mleko. Poleg tega tudi 3 mlekar. zadruga niso poslale rač. zaključka, kar tudi dela sliko nepopolno.

Gotovo je, da bo združna statistika naših mlekarških zadrug za l. 1926 zopet ugodnejša in bo izkazovala veliko večji promet ne le vsled precej številnih novoustanovljenih mlekarških zadrug in vsled povečanega prometa pri že prej obstoječih mlekarških zadrugah, ampak predvsem radi tega tudi, ker je na mesto Združenih mlekar in d. d. stopilo združno podjetje **Osrednje mlekarne v Ljubljani**.

Tudi število članov mlekarских zadrug po statistiki za l. 1924 znaša le 3581, je torej zelo malenkostno v primeri z resničnim številom živinorejcev, ki se pečajo s pridelovanjem in prodajo mleka. Jasno je torej že iz teh par števil, da je ta za naše kmetijstvo prevažna gospodarska panoga takorekoč ledina, kolikor zadeva mariborsko oblast pa tudi v ljubljanski oblasti nekateri deli zlasti Dolenjska. Zadružna organizacija ima torej na polju mlekarskega združništva dosedaj uspehe skoro izključno v ljubljanski oblasti, kjer je na tem polju veliko storil bivši deželni odbor kranjski.

Dobre strani mlekarске organizacije.

V devetem letu po vojni moremo ugotoviti sledeča razveseljiva dejstva. Vse iz časa pred vojno obstoječe mlekarске zadrugе so obnovile obrat in nekatere izmed njih obratujejo celo v dosti večjem obsegu nego pred vojno, ker se je vsled pritiska razmer pridelovanje mleka na kmetih silno dvignilo. Ustanovilo se je dalje pod pritiskom neugodnih gospodarskih razmer precej novih združnih mlekarň. Naposled se je po precejšnjih težavah zorganizirala v Ljubljani centralna mlekarška organizacija **Osrednje mlekarne**, ki bi bila sposobna in tudi poklicana za trgovsko in tehnično vodstvo naših mlekarских zadrug, dasi žalibog danes te dolžnosti še ne izvršuje.

Hibe mlekarskega združništva.

Temu nasproti pa opažamo danes pri mlekarški združni organizaciji napake, ki lahko postanejo usodne.

a) Predvsem vlada med mlekarскими zadrugami v tehničnem in trgovskem oziru **popolna razcepljenost**. Vsaka zadruga predelava mleko v kar se ji zdi in kakor se ji zdi. Vsaka zadruga hodi glede prodaje produktov in glede cen svojo pot. Nismo občutili te

razcepljenosti tedaj, ko je bilo blaga še malo in se je vse blago lahko prodalo. Vsled vedno večje produkcije v mlekarstvu pa posledice razcepljenosti vedno neprijetneje občutimo.

b) Ker ni nobene organizacije med mlekarскими zadrugami, tudi **ni nobenega vodstva glede produkcije**. Zadrugе se preveč enostransko vržejo na izdelavo enega produkta, kar jim povzroča škodo. Tako n. pr. so se v zadnjem času vrgle na izdelavo sirov kot najugodnejši izdelek in imajo vsled tega kleti natrpane s sirom, dočim je v največji letovišni sezoni vladalo velikansko pomanjkanje presnega masla.

c) Pomanjkanje organizacije povzroča tudi popolno **anarhijo v cenah mleka in mlečnih izdelkov**. Neenotnost v cenah se vedno bolj čuti, zlasti sedaj, ko skušajo zadrugе svoje prenatrpane zaloge sira spraviti na trg za vsako ceno, magari z veliko izgubo. Jasno je, da bo to hkoncu koncev škodilo našemu kmetu. Je torej v interesu našega kmetijstva, posebej naše živinorejce, da se zadrugе čimprej za enotno trgovsko postopanje organizirajo v svoji mlekarški centrali.

d) Naposled ima pomanjkanje trgovske organizacije med zadrugami tudi to slabo posledico, da **trg sploh ni bil nikoli obdelovan**. Trg pa je treba obdelovati. Še več, treba je tudi konzumentom pokazati, da imamo v domačem siru in v domačem maslu in mleku najcenejšo in najzdravejšo hrano. V tem oziru bo treba zlasti v mestih in delavskih krajih široke propagande.

Urnvananje mlekarске produkcije.

Kar se posebej tiče urnvananja mlekarске produkcije, bi morala ravno dobra centrala v času najvišje produkcije mleka in v času najmanjše porabe mleka na trgu dirigirati odviške v sir ali maslo. Taka centrala bi morala čim racionalnejše izpeljati

tudi drugo načelo, namreč da se ima mlekarška produkcija uravnnavati predvsem po potrebah trga ter oddaljenosti od trga in po sposobnostih mleka. S tem bi bilo samo po sebi dano, katere mlekarne naj izdelujejo sir, katere maslo in katere naj postavljajo na trg sveže mleko. Še več, tudi to bi morala določati ta centrala, za katere vrste sira in za kateri način izdelave masla je lega in mleko posamezne mlekarške zadruga najbolj prikladna.

Naloge Osrednjih mlekarov.

Pred našim mlekarstvom stoji danes kot najvažnejša in najnujnejša naloga **čim tesnejša spojitve mlekarških zadrug v močni mlekarški centrali**. Za centralo so že podane naloge z ozirom na sedanje hibe mlekarške organizacije, ki smo jih ravnokar navajali. Na kratko pa izrazimo to nalogo s tem, da naj mlekarška centrala izvršuje kar najbolj vestno in racijonelno **trgovsko in strokovno (tehnično) vodstvo za naše mlekarške zadruga**.

Trgovske naloge posebej.

Kakor pa kaže položaj sam, so zaenkrat trgovske naloge najnujnejše in aktualnejše kot tehnične. Imamo danes še v precejšnji meri ta gospodarski pojav, da se uvažajo inozemski siri, ko bi mogli istih kvalitet sira doma izdelovati oziroma se celo že izdelujejo. Konzum domačega sira je premajhen in zato je treba prepričati trgovca in prepričati konzumenta, da so sorazmerno najceneje dobre redilne snovi v domačem siru. Siru je treba utreti pot v delavske in kmetske družine. Za kvalitativno enake izdelke sira ali masla je treba na trgu uveljaviti enotne in pravične cene, da si ne bodo mlekarške zadruga z ne-

smiselno konkurencio same ubijale eksistence. Poskrbeti se more in mora edino potom organizacije za primerno carinsko zaščito domačih izdelkov napram nepotrebnemu uvozu enakovrednega blaga iz inozemstva. Oskrbeti bo morala centrala, da mlekarške zadruga izdelujejo blago, ki najbolj odgovarja kvaliteti mleka, oddaljenosti od trga in začasnemu največjemu povpraševanju na trgu. Naposled bi se mogle potom centrale tudi vse mlekarške in sirarske potrebščine najboljše in najugodnejše nabavljati.

Gotovo je, da poleg navedenega trpi naše mlekarstvo danes še tudi na pomanjkanju strokovno usposobljenih mlekarjev, sirarjev in maslarjev. Toda to je naloga predvsem mlekarške šole, ki je medtem že začela delati. Mlekarška centrala bi mogla v tem oziru le izpopolnjevati delo šole s tem, da bi nudila absolventom šole priliko za najboljšo prakso v vseh panogah mlekarške produkcije.

Razgovor o vsem tem je nujen.

Zdelo se nam je potrebno napisati o teh hibah, ker ta vprašanja visijo v zraku, samo da ni nikogar, ki bi imel dobro voljo in sredstva, da se jih loti. Povrh tega pa bi za mlekarške zadruga bila z zamudo reševanja teh vprašanj združena prav resna nevarnost, nele da utrpijo veliko škodo, ampak da morajo tudi nehati s poslovanjem. Zato je sedaj, ko smo to vprašanje sprožili, vrsta na naših mlekarških zadrugah, zlasti pa na Osrednjih mlekaršarnah, da se čim preje vrši skupen razgovor o teh vprašanjih in da zadruga najdejo skupno pot v interesu boljše organizacije našega mlekarstva in pa velikih koristi našega kmetijstva, ki so združene z dobrim mlekarstvom.

.....

Davki zasebnih nameščencev.

Proračunski zakon za leto 1927/28 z dne 31. marca 1927 je uvedel nov davek na zaslužke nameščencev slično kakor je bil že preje uveden davek na zaslužke ročnih delavcev.

Dohodnine od službenih prejemkov zasebni nameščenci sploh ne plačujejo več, ampak morajo od 1. januarja 1927 plačevati ta novi specialni davek. Položaj se je za nje poslabšal v toliko, ker se je poprej pri predpisovanju dohodnine oprostil obdavčenja iz naslova draginjskih doklad vsaj en del službenih prejemkov, dočim so po tem zakonu zavezani davku celokupni prejemki. Tako n. pr. so bili od obdavčenja izvzete draginjske doklade zasebnih nameščencev v oni višini, v kakršni so bile oproščene pri državnih uradnikih. Sedaj so obdavčljivi celokupni dohodki, naj jih je nameščenec dobival pod kakršnimkoli naslovom, torej plača, draginjske doklade, stanarina, božične nagrade, bilančne nagrade, rodbinske in funkcijske doklade, vrednost stanovanja, odškodnina za čezurno delo itd.

V čl. 79, VI. odstavek proračunskega zakona je odrejeno:

»Privatni nameščenci (med katere spadajo tudi kvalificirani trgovski in obrtniški pomočniki) in samoupravni nameščenci in funkcionarji plačujejo vključno zakonskim predpisom, ki veljajo v poedinah oblastih, od dne 1. januarja 1927, dokler se ne začne odmerjati davek po novem skupnem davčnem zakonu, kot davek in kot vse državne pribitke, izvzemši invalidski davek in komorsko doklado, od skupnih svojih prejemkov, ki jih dobivajo iz službenega razmerja bodisi v denarju, bodisi v naravi in sicer: če znašajo ti prejemki na leto

preko Din	6.000	do Din	12.000	3.5%
„ „	12.000	„ „	24.000	4 %

preko Din	24.000	do Din	36.000	4.5%
„ „	36.000	„ „	48.000	5 %
„ „	48.000	„ „	60.000	5.5%
„ „	60.000	„ „	72.000	6 %
„ „	72.000	„ „	84.000	6.5%
„ „	84.000	„ „	96.000	7 %
„ „	96.000	„ „	108.000	8 %
„ „	108.000	„ „	120.000	9 %
„ „	120.000			10 %

Skupni prejemki do Din 6000 so davka oproščeni. To je torej takozvani eksistenčni minimum, ki pa je določen tako nizko, da ne prilaha v pošteve in je za današnje razmere mnogo premajhen.

Druga, dasi tudi nezatna olajšava obstoji v tem, da davek po višji stopnji ne sme biti večji od davka po najbližji nižji stopnji, zvišanega za razliko, zaradi katere se uporablja višja stopnja. Ta odredba torej pomenja, da se ima v slučaju, ako vsota zaslužka višje stopnje ne prekorači znatno vsote zaslužka po nižji stopnji, davek odmeriti po tej nižji stopnji, toda se ima presežek zaslužka prišteti davku. Primer naj to pojasni natančneje: Nekdo ima skupnih dohodkov na leto 24.080 dinarjev. Po gornji lestvici bi moral plačati 4.5% davka t. j. 1083.30 Din. Ako bi znašali njegovi skupni prejemki le 24.000 Din (t. j. najbližja nižja stopnja), bi plačal samo 4%, t. j. 960 Din. Zaradi tega, ker ima 80 Din več prejemkov, bi moral plačati za 123.60 Din večji davek. To bi bilo gotovo krivično in zato se je za take slučaje predpisalo: davek se plača po nižji stopnji, toda se mu prišteje dotični presežek, v našem primeru torej: davek 960 Din, prištevši 80 Din, skupaj 1040 Din, mesto 1083.30 Din, kolikor bi odpadlo po gornji lestvici.

Popolna davčna stopnja se po teh določilih torej zaračuna:

po	3.5%	od	6.217.—	Din	naprej
„	4 %	„	12.062.50	„	„
„	4.5%	„	24.125.65	„	„

po	5 %	od	36.189.48	Din	naprej
„	5,5%	„	48.253.97	„	„
„	6 %	„	60.319.15	„	„
„	6,5%	„	72.385.03	„	„
„	7 %	„	84.451.61	„	„
„	8 %	„	97.043.48	„	„
„	9 %	„	109.186.81	„	„
„	10 %	„	121.333.33	„	„

Na ta davek se pobira potem še invalidski davek in komorska doklada.

Za plačevanje tega davka kakor tudi invalidskega davka in komorske doklade jamčijo delodajalci in sicer za oni del, ki odpada na prejemke, katere so sami izplačali. Upravičeni so, za svoje nameščence plačani davek odtegniti od prejemkov ob izplačevanju.

Pobrane vsote morajo delodajalci sami oddati s posebnim pregledom v dveh izvodih pristojnemu davčnemu oblastvu v 14 dneh po preteku vsakega trimesečja, t. j. do dne 14. aprila, do 14. julija, do 14. oktobra in do 14. januarja. V pregledu (izkazu) je treba izpolniti sledeče razpredelke: 1. zaporedna številka; 2. nameščencevo ime, njegov poklic in bivališče; 3. za kateri čas je zaslužek izplačan; 4. zaslužek v dinarjih; 5. odstotek davka; 6. neposredni davek (t. j. davek za zasebne nameščence); 7. invalidski davek; 8. komorska doklada; 9. skupna vsota neposrednega davka, invalidskega davka in komorske doklade.

Za izračunanje invalidskega davka in vojaške komorske doklade služi kot podlaga po gornji lestvici izračunani neposredni davek, za izračunanje samoupravnih doklad tam, kjer se pobirajo tudi na ta davek, pa služi kot podlaga ena četrtina neposrednega davka. Toda na to četrtino davka se sme po 1. točki čl. 82 proračunskega zakona za leto 1927/28 pobirati kvečjemu 200% doklada samoupravnih teles.

Ključ za izračunanje invalidskega davka in vojne komorske doklade je sledeči:

Pri davku	znaša	komor.
	invalid. davek	doklada
do 20 Din	4 Din	2 Din
50 „	12 „	6 „
100 „	24 „	12 „
200 „	48 „	24 „
300 „	74 „	37 „
500 „	124 „	62 „
700 „	174 „	87 „
1.000 „	250 „	125 „
1.500 „	378 „	189 „
2.000 „	520 „	260 „
3.000 „	840 „	420 „
4.000 „	1.200 „	600 „
5.000 „	1.600 „	800 „
7.000 „	2.380 „	1.190 „
10.000 „	3.600 „	1.800 „
15.000 „	5.700 „	2.850 „
20.000 „ in čez 40%		20%

Ako ima torej nameščenec celokupnih dohodkov 36.180 Din, znaša davek (po 4,5% 1620 Din in presežek 180 Din) . 1.800 Din
invalidski davek 520 Din
komorna doklada 260 Din

skupaj . 2.580 Din

Kakor se razvidi iz gornjega besedila zakona, so novemu davku zavezani tudi »kvalificirani«
trgovski in obrtniški pomočniki. Kdo ima to lastnost, bo v praksi težko določiti. Kot kvalificirane bo splošno smatrati take, ki imajo neko višjo stopnjo strokovnega znanja, katero se pa še ne pridobi z dovršitvijo vajeniške dobe oziroma s pomočniškim izpitom. Tudi ne zadošča manualna (ročna) izvežbanost, ampak je treba, da pri izvrševanju službe opravlja pretežno duševno delo. Ako ti pogoji niso podani, bodo trgovski in obrtni pomočniki plačevali še nadalje davek na ročno delo, kar je za nje ugodneje, ker je davek na ročno delo nižji.

Dr. J. B.:

Naše stališče napram načrtu zakona o prisilni poravnavi konkurza.

Ministrstvo za trgovino in industrijo je razposlalo trgovskim, gospodarskim in industrijskim pa tudi denarnim organizacijam načrt zakona o prisilni poravnavi izven stečaja s pozivom, da podajo k temu načrtu svoje mnenje in eventuelne pripombe.

Znano je, da po odpravi zloglasne banke naredbe iz leta 1916, ki je bila z nesrečnim členom 13 o dvanajstinah z dne 31. dec. 1921 razširjena na celo državo, že dve leti prisilne poravnave več nimamo. Imamo le prostovoljno poravnavo izven konkurza, ako vsi upniki prezadolženca prostovoljno pristanejo na predlagane popuste od svojih terjatev in imamo prisilno poravnavo v konkurzu.

Vsled težavnega položaja trgovine in obrti, katerega je povzročilo zlasti nenadno in prehitro dviganje dinarja, pa so se oglašali trgovci in obrtniki, naj bi se zopet uvedla prisilna poravnava izven stečaja. Ministrstvo je na take zahteve iz trgovskih in deloma tudi celo iz krogov denarnih zavodov odgovorilo s tem, da je izdelalo precej podroben in jasen načrt zakona o prisilni poravnavi izven stečaja, ki predvideva ne le prisilno poravnavo za trgovino, obrt in industrijo, ampak predvideva v 11. oddelku čl. 68 do 73 tudi prisilno poravnavo za denarne zavode, ki se pečajo s sprejemanjem hranilnih vlog.

Kakor je razumljivo, da si hoče tak, ki je prišel v težavo, pomagati in če ni druge pomoči, naj mu pomaga zakonodaja, tako pa je na drugi strani nerazumljivo, da se hočemo zopet s takim zakonom povrniti v one čase, ko se je zakonito ščitila nesolidnost in ne-reelnost v trgovini, obrti in industriji in kar je še hujše, da se hoče ta nesolidnost in ne-

reelnost zakonito ščititi celo pri najbolj občutljivem delu našega gospodarstva, pri denarnih zavodih.

Zadružna zveza je, ne da bi se spuščala v podrobno kritiko določb načrta zakona, poslala zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani svoje mnenje o tem, ali je sploh čas in ali je sploh ugodno, da se z zakonom zopet uvaja prisilna poravnava izven stečaja, s katero je naše gospodarstvo v par letih napravilo tako žalostne izkušnje in katera je nesolidnim in nereelnim elementom omogočala, da so na račun in nevarnost drugih živeli in trgovali. Dobra in solidna podjetja pa so na ta račun imela milijonske in milijonske izgube.

Predvsem ugotavljamo, da nam je nujno potreben enoten in današnjim razmeram odgovarjajoč **stečajni red za konkurzno postopanje**. Kajti, dokler obstoji sedanji konkurzni red, zakon o prisilni poravnavi sploh potreben ni. Upniki so namreč prisiljeni, hote ali nehote privoliti v poravnavo, ker bi jim sicer neprimerno drag dolgotrajen in kompliciran konkurzni postopek vse požrl.

Ponovna uvedba prisilne poravnave se nam zdi nepotrebna, še več, zdi se nam za naše gospodarstvo, za trgovino, obrt in denarstvo nevarna. Kljub dobro mišljenim kvartelam načrta proti zlorabi prisilne poravnave je vendar moralni nivo trgovine in obrti v številnih pokrajinah države, zlasti južnejših tak, da se bodo s tem zakonom zlorabam zopet na široko odprla vrata, čeprav razumljivo ne v taki meri, kot je bilo to mogoče po banski naredbi iz leta 1916. Iz tega dejstva pa bo vedno trpelo škodo solidnejše in poštenejše gospodarstvo. Zato stoji, da bo

zakon o prisilni poravnavi izven konkurza slovenski trgovini, obrti, industriji in denarstvu prinesel le škodo.

Ako je prezadolženec brez lastne krivde prišel v stisko, pa ga upniki poznajo kot zanesljivega in poštenega in ako k temu še pokaže nasproti upnikom dobro voljo s predlogom, ki je sprejemljiv, mu gotovo upniki ne bodo odbili možnosti poravnave tudi po sedanjih zakonodaji in sicer še pred konkurzom, če ne pa vsaj v konkurzu. Številni slučajji kažejo, da upniki ne tirajo zlohotno prezadolženca v konkurz in da kljub splošno težavnemu gospodarskemu položaju gredo na poravnavo pri prezadolžencih, ki to dobrohotnost zaslužijo.

Ugovor, češ da je konkurzno postopanje prekomplicirano in predrago, tako da sne upnikom večji del še preostalega pokritja in da je vsled tega zakon o prisilni poravnavi izven konkurza potreben, ne drži. Nasprotno, ravno prekomplicirano in predrago in k temu še neenotno konkurzno postopanje nujno sili k temu, da se predvsem in hitro reši vprašanje enotnega ter današnjim gospodarskim in pravnim razmeram odgovarjajočega konkurznega reda. To vprašanje je treba rešiti pred prisilno poravnavo, ker sicer sedaj ob-

stoječe predrago in prekomplicirano konkurzno postopanje brezpogojno žene upnike v prisilno poravnavo, dasi prezadolženec s svojimi moralnimi kvalitetami niti daleč ni vreden bonitet prisilne poravnave in bi ga moral konkurz kot nevarnega izločiti iz gospodarskega življenja, če ne bi to po današnjem položaju bilo za upnike predrago.

H koncu smo kot centrala 300 kreditnih zadrug odločno proti prisilni poravnavi za denarne zavode, ki se pečajo s sprejemanjem hranilnih vlog, katero predvideva 11. oddelek načrta v čl. 68 do 73. Denarni zavodi bi imeli od uvedbe prisilne poravnave le škodo, ker bi s tem zakon sam odkril možnost, da vlagatelji ne dobijo od zavoda vloženega denarja in bi torej nezaupanje vlagateljev v denarne zavode bilo utemeljeno v zakonodaji sami. Zakonodaja pa bi morala danes predvsem urediti zaščito vlagateljev, kakor so to že izvršile druge države, tako n. pr. Češko-slovaška republika. Z uvedbo prisilne poravnave bi se torej nanesel hud udarec zaupanju vlagateljev v denarne zavode in s tem tudi hud udarec varčevanju ljudstva in zbiranju prihrankov za narodno gospodarske svrhe v denarnih zavodih.

Prodajalec v razmerju do člana v konsumni zadrugi.

(Iz »Genossenschaftsidee«.)

Težke gospodarske razmere, v katerih živimo, so povzročile, da se proizvodnik in trgovec vedno bolj ponujata konsumentu. S plakatom in oglasom v listu, s svetlobno reklamo, z mamečimi ovoji, z umetniško urejenimi izložbami, sploh z najrazličnejšimi sredstvi skušajo privabiti odjemalca. Vendar se pa zadnje dejanje te tekme za odjemalca — ki je postavila v svojo službo ne-

številne naklade oglasnih časopisov, ki je pokrila obsežne stene stavb s plakati, ki skuša obrniti nase pozornost z aeroplani in še z vsem, kar imponira — tega boja vrši v prodajalni. Zadnje dejanje ni nič več in nič manj kot razgovor med dvema osebam: med odjemalcem in prodajalcem.

Kupec si poišče blago, ki ustreza njegovi potrebi. Navadno pa nima tiste sposobnosti, da bi z gotovostjo spoznaval razlike v kako-

vosti blaga. Včasih se niti jasno ne zaveda, kaj pravzaprav želi kupiti. Pogosto sploh ne pozna predmeta, ki ga zase nujno rabi. Kupec v tem položaju torej potrebuje pomoči in nasveta, kupcu je treba »postreči«.

Prodajalec mu je v tem oziru na razpolago za usluge. Ali pa ni prodajalec preveč če ne izključno zastopnik nasprotne stranke, trgovca? Ali mu ni bolj pri srcu razpečavanje samo in s tem zvezan zaslužek, kakor pa pomoč in nasvet kupcu? Ali ne prihaja stokrat v izkušnjava, da obesi kupcu zaležano blago, ker je slučajno stopil v trgovino dobrovoljen odjemalec, ki se dâ vplivati in ki se itak ne bo več vrnil v to trgovino.

Položaj prodajalca je težaven ravno radi tega, ker bi pravzaprav moral služiti dvema gospodarjema. On bo slab prodajalec, ako s svojo vsiljivostjo razpeča sicer veliko blaga, s tem pa seveda tudi kupce za vedno prežene. On pa tudi nikamor ne pride, ako ne živi v ponosni zavesti, da zastopa svoje podjetje, da brani koristi podjetja napram kupcu in njega pretiranim zahtevam. Obenem mora biti tudi uslužbenec odjemalca in kot tak mora uganiti njegove želje, razumevati, razlagati, pomagati njegovemu spominu in izboljšati njegov okus. Biti mora pa tudi uslužbenec producenta in trgovca, katerih blago spravlja med ljudstvo, katerih promet pospešuje. Vloga takega posredovalca zahteva pa glavo in srce, razumno sodbo, pametno preračunanje in vživetje v tuje mišljenje in hotenje. Šele po vsem tem moremo prav razumevati, kakšno vsebino ima izraz, da je **umetnost dobro prodajati**.

In kako je v tem oziru pri naših konzumnih zadrugah? Na prvi pogled se zdi, da pri njih za prodajo ni treba posebnega znanja. Ako se konzumenti združijo radi skupnega nakupa blaga, ako načelstvo samo, kakor je bilo to v začetku običajno, naročeno blago razdeljuje, ako naj ta združitev ravno zasi-

gura odjem in prepreči nepotrebne reklamne stroške, potem pač ne bi bilo treba misliti na **umetnost prodajanja**, pridobivanja odjemalcev in pospeševanja prometa. Konzumenti so se združili ravno radi tega, da se zaščitijo pred premočjo producentov in trgovcev, da uidejo diktatu njihovih cen in vplivu njihove reklame. Komaj se jim je to posrečilo, naj že zopet oživi nekaj podobnega, naj jih zopet objame **trgovski duh** v lastni zadrugi!

Toda vsak prodajalec v zadrugi ve, da člani konzuma ravnatoko potrebujejo njegove pomoči, kakor odjemalec trgovčeve. In člani zadruga se zavedajo, da ima zadruga v svoji skladiščnikih, prodajalcih in prodajalkah pogosto izborne agitatorje za združeno delo.

Razlika med prodajalcem trgovca in prodajalcem zadruga ni v njih delu, temveč v notranjem razmerju do člana. Skoro bi lahko govorili o »tretjem gospodarju«, kateremu ima združni prodajalec služiti poleg podjetja in poleg članov. Ta tretji pa je ono, kar predstavlja **edinstvo zadruga** napram nasprotstvu interesov med trgovcem in konzumentom. Ta tretji gospodar pomeni duha edinosti, duha vzajemne pomoči, duha skupnega dela za povzdigo blagostanja članov. In ta tretji premaga h koncu koncev sovražnost, v kateri si stojita oba druga gospodarja, razprši misel, da je treba služiti dvema gospodarjema in ustvarja v duši prodajalca zmisel, da je prodajalec v službi občnosti, živ činitelj v združništvu. Združni prodajalec je lahko brez pomislekov sluga združnih članov, kajti tudi tam, kjer ščiti interese zadruga, ščiti istočasno interese članov, ki zadrugo tvorijo.

Bilo bi lepo skupno delovanje, ako bi vsi člani v združnem prodajalcu spoznali svojega zaupnika, pomočnika in obenem zaščitnika svojega združnega dela. Radi nasprotstva interesov med trgovcem in odjemalcem

so nastale »zveze odjemalcev«. Te zveze zahtevajo od svojih članov socialno uvidevnost, razumevanje in obzirnost za težave, v katerih se nahaja prodajalec. V združnem svetu takih zvez ni potreba. V združnem svetu je ta uvidevnost, razumevanje in obzirnost nekaj samo po sebi umevnega. Kajti k združni družini spadajo tudi združni uslužbenci in ako nudijo svojo pomoč članom, je dolžnost članov, da jim to delo olajšajo.

In kako? Ali je res neobhodno, da se nakupuje zadnjo minuto, ko se ima že združna trgovina zapreti? Ali je res neizogibno, da se

vsaka želja izraža kolikor mogoče nedoločno, vsaka pritožba pa izraža na čim žaljivejši način? Ne, temu se lahko izognemo in se moramo izogniti. Je prilika za stotere prijateljske usluge, ki si jih lahko napravljata odjemalec in prodajalec in slučajno srečanje dveh oseb, ki sta si sicer popolnoma tuji, lahko spremenijo dobrohotne oči in prisrčne besede v iskreno veselje sredi puste vsakdanjosti. Ta način življenja se more in se mora udomačiti v zadrugi. Ali smo povsod že za to dozoreli? Ali imamo povsod zmisel za to in voljo za to?

Dve aktualni zadevi.

Dve stvari sta, ki danes našemu ljudstvu škodujeta: loterija in neprevidno kupovanje raznih vrednostnih papirjev. Združništvo mora vedno zastopati ljudske koristi in nastopati proti vsemu, kar ljudstvu škoduje.

I. Loterija. Vsako loterijo najsi bo tudi državna razredna loterija, moramo združgarji zavračati. Loterije ne moremo priporočati z gospodarskega stališča, ker se z loterijo gospodarsko ničesar ne ustvari. Gospodarska pridobitnost pozna delo, varčnost in kapital, »loterijska sreča« pa je čisto negospodarski element.

Loterijo odklanjamo tudi z moralnega stališča, ker se oni, ki stavi v loterijo, zanaša na malo verjetno loterijsko srečo mesto na svoje roke, na svojo pridnost in varčnost.

Loterijo odklanjamo naposled s kulturnega stališča, ker le pri kulturno nižje stoječih narodih je loterija zelo razširjena. Pri kulturnih narodih pa se ne more udomačiti, ker ji izpodriva tla znanje probabilitetnega računa in pomanjkanje praznoverja.

Iz teh vidikov moramo združgarji nastopati proti nakupovanju srečk katerekoli

vrste z edino izjemo, onih slučajev, ako kupujemo srečke loterij za dobrodelne in kulturne svrhe z zavestjo in namenom, da damo dotični denar ne za srečko, ampak za dobro stvar.

Zato je z združnega stališča nedopustno, da se zadruga pečajo s prodajo srečk kot dobičkanosnim poslom, kakor se sedaj n. pr. nekatere zadruga po mestih pečajo s prodajo srečk državne razredne loterije. Zadruga s tem delajo proti svoji bistveni nalogi npravne in gospodarske povzdige svojih članov.

Kakor je na eni strani torej nedopustno, da se zadruga s tem pečajo, tako je na drugi strani z ozirom na ravno omenjeni namen npravne in gospodarske povzdige ljudstva eminentna dolžnost zadrug, da nastopajo proti loterijskemu praznoverju in proti loterijski strasti. Zadruga s tem zastopajo načelo varčnosti, dočim izdajanje zneskov za loterijo pomeni stalno zapravljanje. Združgarji, storite v tem oziru svojo dolžnost! Z žalostjo moramo namreč opazovati, kako se loterija med našim ljudstvom kljub prirojeni pridnosti in varčnosti ter kljub precejšnji ljudski izobrazbi vedno bolj širi.

II. Nakup vrednostnih papirjev od agen-

tov. Agenti hodijo okrog in nudijo v nakup razne srečke in vrednostne papirje. Nęstevilno slućajev je Źe, da so ljudje agentom nasedli in papirje kupili, seveda pa ali kupili pri tem nićvredeu papir, ali pa manj vreden papir poštenu preplaćali. Zato je dolŹnost zadrugarjev, zlasti ćlanov naćelstva in nadzorstva, da ljudi svarijo, naj od agentov ne kupujejo nobenih vrednostnih papirjev.

Prvić je to nevarno, ker agentov ne poznajo. Zgodilo se je Źe v mnogih slućajih, da so ljudje nasedli navadnim goljuhom in pustolovcem, ki so vzeli denar, ljudem pa pustili nićvreden prospekt (cenik) mesto pravega papirja.

Drugić je nevarnost v tem, ker ljudje ne poznajo papirjev in zato ne morejo presoditi, ali so sploh pravi papirji, ali so sploh Źe veljavni in ali so sploh kaj vredni.

Poglavitna nevarnost pa je v tem, da ljudje ne poznajo cene (kurza) papirjev. Zato

ćisto redno papirje agentom veliko predrago plaćajo. Edino radi tega preplaćila, ki pa dosega obićajno 50% resnićne vrednosti, se agenti pehajo in skušajo spraviti papirje med ljudi.

Pred sabo imam sledeći slućaj: Tvrda Konjović iz Beograda ponuja obvezniće »ratne Źtete« proti plaćevanju na obroke. Za eno obveznico (nominalnih 1000 Din) zahteva 18 mesećnih obrokov po 30 Din. Torej za eno obveznico celih 540 Din, doćim je današnji borzni kurz le 362 Din. Kupec naj torej plaća celih 178 Din ali celih 49% već kot je prava vrednost papirja. GoŇovo je to oderuŹtvo.

Zato pa zadrugarji svarite svoje sosedu, prijatelje, znance pred agenti. Kdor ima denar in ga hoće vtakniti v papir, ta naj se obrne na posojilnico, posojilnica pa na ZadrudŹno zvezo.

© © © VPRAŠANJA IN ODGOVORI © © ©

Vprašanje 34: Pri naŹi posojilnici imamo dolŹnico, ki je poplaćala ves dolg. Na njeno zahtevo smo ji sestavili pobotnico, da je vse poravnala in nimamo od nje nićesar već terjati. Zdaj zahteva Źe, da ji povrnemo tudi zadolŹnico. Ali more to zahtevati? (Hp. na K.)

Odgovor: Na VaŹe vprašanje daje toćen odgovor Ź 1428 obćega drŹavlanskega zakona, ki doloća: Ako ima upnik od dolŹnika dolŹno pismo, ga je dolŹan poleg izstavitve pobotnice povrniti... Povrnjeno dolŹno pismo brez pobotnice ustanavlja za dolŹnika pravno domnevo, da je izvrŹil plaćilo, ne izkljući pa protidokaza. Ako se je izgubilo dolŹno pismo, ki ga je treba vrniti, je plaćnik upravićen zahtevati varŹćino ali pa znesek poloŹiti pri sodiŹću in terjati, da upnik izpo-

sluje unićenje (amortizacijo) zadolŹnice po sodnem redu.

Vprašanje 35: ToŹili smo neko stranko: dolŹnika in poroka in dosegli razsodbo, da morata v 14 dneh plaćati, da ne bo izvrŹbe. Sedaj pa ćakamo in ni nobenega obvestila, ali bosta in kedaj bosta plaćala. Kaj je treba podvzeti? (Hp. v P.)

Odgovor: S tem, da ste proti kakemu dolŹniku in poroku izposlovali razsodbo, stvar glede plaćila Źe ni reŹena. SodiŹće je v razsodbi le izreklo, da sta zavezanca dolŹna plaćati v 14 dneh pod izvrŹbo dolŹno vsoto s pripadki. Dalje je sodiŹće v razsodbi izreklo, da je VaŹa terjatev izvrŹljiva, t. j. ako bi zavezanec v doloćenem 14-dnevem roku ne plaćal, ste upravićeni staviti sodiŹću

izvršilni predlog, da se dolžna vsota s pomočjo sodišča izterja. Sodišče torej samo od sebe ne odredi izvršitve, temveč šele, ako mu Vi stavite izvršilni predlog. Ker torej zavezanca v 14-dnevnem roku nista plačala, nita kar sta bila plačati obsojena, predlagajte pri sodišču, da se izvrši prisilna prodaja premičnin ali nepremičnin zavezancev.

Vprašanej 36: Občina Sv. K. prosi za večje posojilo za dobo treh let. Prosimo za pojasnilo, ali smemo občini posojilo dovoliti ali ne. (H. p. v S.)

Odgovor: V zadevi posojila občini Vam pojasnjujemo, da smete glasom svojih pravil dovoljevati posojila **le članom zadruga**. Občina bi torej morala postati član Vaše zadruge in s tem tudi prevzeti enako kot drugi člani neomejeno jamstvo za posojilnico. Za prevzem takega jamstva pa občina potrebuje dovoljenja nadzorstvene oblasti t. j. oblastnega odbora. Le, ako občina dobi to dovoljenje, more postati član posojilnice z neomejeno zavezo in dobiti zaproseno posojilo.

Vprašanje 37: Imamo dolžnika, ki se za vse opomine nič ne zmeni, poroki pa pritiskajo, da ga moramo, če ne drugače takoj sodno iztirjati. Radi bi mu prihranili visoke

odvetniške stroške in zato sami vložili tožbo. Prosimo navodila. (H. p. D.)

Odgovor: Če terjatev s pripadki vred ne presega zneska Din 6250.—, tedaj lahko vložite **opominjevalno tožbo** pri okrajnem sodišču. Vzorec tožbe in pojasnila glede taks za opominjevalne tožbe imate v Narodnem Gospodarju za leto 1924 št. 9 od 15. septembra na straneh 136 in 137. Če pa znaša terjatev s pripadki več kot Din 6250.—, potem je pristojno okrožno odnosno deželno sodišče in vložite tožbo po odvetniku.

Vprašanje 38: Radi bi sami vložili tožbo in smo o vsem potrebnem poučeni, le glede taks za tožbo si nismo na jasnem. (H. p. D.)

Odgovor: Glede taks v civilno-pravnem postopanju je merodajnih več tarifnih postavk. Posebej za tožbe (vštevši odpoved zakupnih in najemnih pogodb, menične, mandatne in opominjevalne tožbe) pa določata tarifni postavki 173 in 174 sledeče: Plača se taksa za tožbo po vrednosti spornega predmeta do všteti 500 Din 30 Din, do všteti 1500 Din 50 Din, do všteti 10.000 Din 70 Din, do všteti 50.000 Din 150 Din, preko 50.000 Din 300 Din, poleg te takse (za hartiju) se plača še **sporna taksa s 3%** vrednosti spornega predmeta, n. pr. za vtoževanih Din 10.000 taksa 300 Din.

ZADRUŽNIŠTVO.

VSEM ZADRUGAM!

1. Računski zaključek morajo poslati davčni administraciji v Ljubljani oziroma davčnemu okrajnemu oblastvu v Mariboru **vse zadruge**, torej tudi one, ki uživajo prostost od posebne pridobnine po čl. 262 fin. zak. za leto 1922/23. Ne pozabite na to, ker sicer boste dobili od davčne administracije oziroma od davčnega oblastva v Mariboru **poziv za napoved posebne pridobnine ali pa**

celo plačilni nalog. Proti slednjemu pa morate potem delati priziv.

2. Računski zaključek za upravno leto 1926 imajo vse Zvezine članice poslati tudi Zadrugi zvezi kot revizijski oblasti. Prosimo vse zadruge, ki še niso poslale računskega zaključka, da to čimprej storijo.

3. Volitve v Zbornico za trgovino, obrt in industrijo (TOI). Po novem volivnem redu za zbornico so postali volivni upravičenci

tudi vsi člani načelstev gospodarskih zadrug. Opozarjamo torej vse zadruge, da takoj pošljejo Zbornici za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani seznam članov načelstva s točnimi podatki o bivališču, da more zbornica sestaviti volivni imenik. Ako bi zadruge s pošiljateljico tega seznama zakasnele, bodo one odgovorne, da so onemogočile načelstvu volivno pravico, ki mu pristoja po novem volivnem redu.

4. Izpolnitev naročilnic za denar. V interesu reda in pregleda opozarjamo hranilnice in posojilnice, da naročajo zneske pri Zvezi le z za to določenimi tiskovinami »**naročilnicami**«. Naročilnice morajo biti izpolnjene s črnilom in imeti pod štampiljko posojilnice podpise vsaj dveh odbornikov izmed onih, ki so Zvezi prijavljeni kot upravičeni za podpisovanje. Ako naj se denar pošlje v denarnem pismu, prečrtajte ostalo besedilo s črnilom. To je potrebno, da se prepreči kaka zloraba. Ako bi namreč naročilnica prišla v nepoklicane roke, tedaj Zveza tako naročilnico ne bi izplačala, ker vsebuje nalog, da se denar pošlje v denarnem pismu.

5. Kupovanje vrednostnih papirjev. Zadnji čas se ljudje precej zanimajo za kupovanje vrednostnih papirjev, zlasti 2½% nih obveznic ratne štete in obveznic 7% nega investicijskega posojila. Žalibog pa te papirje kupujejo od agentov, katerim jih običajno za 50% preplačajo. Naj posojilnice prevzamejo to delo in potom Zveze naročajo vrednostne papirje onim, ki želijo denar investirati v državnih papirjih. Zveza vam omogoča nakup po borzni ceni.

6. Papirnati drobiž po 1, 0.50 in 0.25 Din se jemlje iz prometa. Zadnji rok, da se še more ta papirnati drobiž zamenjati, je konec meseca septembra. Naj vse zadruge, zlasti posojilnice, ki imajo še kaj tega drobiža, same ali pa njihov člani drobiž takoj pošljejo Zvezi, da ga zamenja.

Tako je treba delati. Po poslu sem se mudil na uradni dan v nedeljo popoldne pri neki posojilnici. In kako se je delalo? Navzoči so bili vsi odborniki. En odbornik je sprejemal hranilne oziroma zadružno-posojilne knjižice. Dva odbornika sta sprejemala in izplačevala denar ter o prejemkih in izdatkih vodila blagajniško knjigo. En odbornik in sicer domači gospod župnik pa je takoj vse postavke iz blagajniškega dnevnika vpisoval v knjigo hranilnih vlog oziroma posojil in v razdelnik. Vsi so bili torej zaposleni in bila je dana vzajemna kontrola, delo pa je šlo hitro od rok, ker je bilo lepo razdeljeno. — In če danes pri marsikateri posojilnici revizor zahteva, da morajo ključni blagajne biti deljeni, pa odgovarja tisti, ki je pri zadrugi vse in ki je pri zadrugi sam, da to ni mogoče, češ ker se možje nič ne brigajo. — (J. B.)

Tako se ne sme delati. Pri Zvezi se je zglasil mož s prošnjo za nasvet, kaj naj stori v sledeči zadevi. Njegov zet je bil vložil večjo vsoto denarja v posojilnico. Od te vsote je nekaj zet, nekaj pa tudi tast v teku časa dvignil. Vendar bi pa po njihovem računu morale biti še več kot polovico vloge v posojilnici. Ko je zet umrl in ko se je pri posojilnici vršila revizija, se je pa ugotovilo, da v knjigah posojilnice sploh ničesar ni o tej vlogi, hranilno knjižico pa, ki jo je imel spravljeno bivši voditelj posojilnice, je pa isti uničil. — Mož sedaj ne ve, ali naj toži in koga naj toži, tembolj, ker je voditelj posojilnice odšel daleč v druge kraje, glavna priča, to je zet, pa je umrl. Če bi se poslovalo pravilno, bi kaj takega ne bilo mogoče. Zlasti pa bi bilo kaj takega nemogoče, če bi posojilnico dejansko vodil posojilnični odbor, ne pa ena oseba, od katere rednosti ali nerednosti je potem vse odvisno.

Kaj je zadruga in kakšna je njena vloga. V »*Ekonomistu*«, organu Društva za socialno in gospodarsko politiko v Beogradu, je

vseučiliški profesor dr. Aleksander Bilimovič objavil daljšo razpravo pod gornjim naslovom. Razprava naj bo po profesorjevem mnenju načrt teorije zadrugništva. Kot karakteristične znake zadrug kot nekapitalističnih gospodarskih organizacij v nasprotju s kapitalistično navaja profesor Bilimovič sledeče:

1. Njihov glavni cilj ni v tem, da pridobivajo čim večji dobiček od kapitala, kakor se to redno godi pri kapitalistični gospodarstveni organizaciji, **temveč da gospodarsko podpirajo svoje člane** kot konzumente ali kot gospodarstva in osebe, ki se bavijo s tem ali onim poslom.

2. Drugi posebni znak zadruga je v tem, da predstavlja kolektivno gospodarsko organizacijo, koje člani **ne tvorijo zaključenega kroga oseb**. Ta krog je nasprotno odprt vsaki osebi in vsakemu gospodarstvu, ki odgovarja zahtevam, katere postavlja narava ali cilj dotične zadruga.

3. Za razliko napram kapitalističnim gospodarskim organizacijam, v katerih sodelujejo poglavitno premožnejši sloji, se v zadrugah družijo srednji in manj premožni sloji. Zato so pogoji za vstop v zadruga (višina deleža in ostalo) navadno taki, da so dostopni utdi gospodarsko slabšim slojem.

4. Zadnja razlika napram kapitalističnim organizacijam obstoji v vprašanju razdelitve dobička. V kapitalističnih podjetjih se dobiček deli sorazmerno višini vložnega kapitala. Nasprotno pa se v vseh zadrugah in ravno tako v unitarnih zadrugnih podjetjih dobiček, v kolikor se sploh dobiček dela, razdeljuje sorazmerno temu, kolikor se je član udeleževal poslovanja, oziroma sodeloval pri poslih zadruga (izvršeno delo, prodaja, nakup pri konzumnih društvih itd.).

Premoženjsko stanje Glavne zveze srbskih kmetijskih zadrug koncem leta 1926. Zanimivo za nas je premoženjsko stanje

Zveze, katera šteje blizu 2000 zadrug. Ako pogledamo bilanco Zveze, vidimo, da bilančna svota nikakor ni velika, temveč za visoko število zadrug primeroma majhna. Vzrok leži v tem, da kreditne zadruga v Srbiji, katerih je pretežna večina, niti od daleč ne spravijo skupaj takih hranilnih vlog in takega prometa, kakor smo to vajeni pri kreditnih zadrugah v Sloveniji. Dóčim so n. pr. samo kreditne zadruga Zadružne zveze v Ljubljani imele naloženih koncem leta 1926 pri svoji Zvezi odvišnih 102.000.000 Din, je imelo 1165 kreditnih zadrug pri svoji Glavni zvezi v Beogradu naloženih le 12.340.102 D. Poglejmo še bilanco Glavne zveze! Med aktivni so postavke: gotovina v blagajni 723.401 Din, papirji 378.853 Din, menice 200.000 Din, blago 2.977.934 Din, premičnine 254.000 Din, nepremičnine 7.795.433 Din, krediti zadrugam 9.419.619 Din, drugi dolžniki 4.343.320 Din, vzorne ekonomije 3.857.507 Din in podružnice 695.497 Din. **Celokupna aktiva brez depotov, kavcij in garancij znašajo torej Din 30.645.567.77.** Med pasivi so postavke: deleži 2.017.080 Din, državni denar oz. denar razredne loterije za kmetijsko zadrugništvo 2.700.000 Din, razni fondii za zadrugne namene 9.911.660 Din, hranilne vloge 12 milijonov 340.102 Din, razni upniki 3.251.576 D in prehodni 425.159. **Celokupna pasiva brez depotov, kavcij in garancij znašajo torej Din 30.645.580.27** in so torej pasiva za Din 12.50 večja kot aktiva. Bilanca torej kaže, da leto 1926 za Srbske kmetijske zadruga in za njih Zvezo ni bilo ugodno. Pri tej bilanci pa je še zanimivo, da so nepremičnine vstavljene zelo visoko tako n. pr. zadrugni dom v Beogradu 4.609.038 Din, posestvo v Zemunu z 1.464.150 Din in skladišča Zveze z 1.722.244 Din. Račun izgube in dobička pa kaže za 3.392.372 čiste izgube. V bilanci se je ta izguba pokrila s povišanjem vrednosti aktiv. Poglavitno zgubo so Zvezi povzročile po-

plave na njenih vzornih posestvih. Škoda je vstavljena v račun zgube z 2,138.087 Din. Zveza pa upa vsaj delno to škodo pokriti z državno podporo, za katero je zaprosila. — Celokupni upravni stroški Zveze znašajo 2,332.261 Din.

Splošno bi mogli pripomniti k tej bilanci troje: Prvo, da v južnejših krajih zlasti v Srbiji šele sedaj občutijo vso težo krize, ki je nastopila kot posledica prehitrega dviga dinarja, dočim moramo reči, da se je v Sloveniji ta kriza kazala najhujše v letu 1925 in od leta 1926 dalje že bolj oslabeva. Drugič se vidi iz te bilance, da ni zdravo za Zvezo, ako vodi svoja podjetja na svoj račun in nevarnost, kot je to na pr. slučaj pri Glavni zvezi z vzornimi ekonomijami. Na teh ekonomijah so povzročile poplave Zvezi ogromno škodo, katere teža več ali manj pade tudi na včlanjene zadrugе in katere vsled takih pojavov postajajo nezaupljive napram Zvezi. In še tretje naj pripomnimo k tej bilanci, da država v dosti večji meri podpira združništvo na jugu. Saj ima Glavna zveza srbskih kmetijskih zadrug od državne razredne loterije 2,000.000 Din in od glavne državne blagajne 700.000 Din za svoj obratni kapital. Poleg tega ima od ministrstva za prehrano in obnovo 82.640 Din, podpora poljedelskega ministrstva za pregled kmetijskih zadrug 268.000 Din, podpora istega ministrstva za združne šolarje 60.000 Din itd.

Glavna zveza srbskih kmetijskih zadrug v Beogradu (skrajšano G. S. S. Z. Z.) je imela s koncem leta 1926 skupno 1958 včlanjenih zadrug, torej dve manj kot koncem leta 1925. Med temi zadrugami je bilo kreditnih 1165, nabavljalnih 719, mlekarskih 24, vinogradarskih 11, strojne 4, mlinarske 3 in sadjarske 3, poleg tega pa 19 oblastnih odnosno srezkih zvez. Ostale vrste so zastopane le z eno ali dvema zadrugama. Po pokrajinah so bile zadrugе razdeljene sledeče: v Srbiji 1519

zadrug, v Hrvatski in Slavoniji 201, v Sremu, Banatu, Bački in Baraniji 202 in Dalmaciji 36. — V predvojni Srbiji je med 1519 zadrugami 736 kreditnih, 717 nabavljalnih, torej vsakih skoro polovico. V Hrvatski in Slavoniji so vse le kreditne zadrugе, istotako skoro vse v Sremu, Banatu, Bački in Baraniji ter v Dalmaciji. Med zadrugami v Srbiji je všteti tudi 50 zadrug v Južni Srbiji. Združno delo v Južni Srbiji je silno težavno, ker ni dobiti med ljudstvom dovolj »zobraženih ljudi za vodstvo zadrug. Radi tega je Zveza lansko leto priredila tam dvo-mesečni tečaj.

Seveda to veliko število zadrug kakor jih šteje Srbija še ne pove dosti. Veliko jasneje priča o položaju združništva v Srbiji uspeh revizij. Zveza je revidirala v letu 1926 nekaj nad polovico vseh svojih članic, in sicer 52%. Revizija je ugotovila, da je od 1022 revidiranih zadrug v redu delovalo le 628 zadrug. Med ostalimi jih pa 180 ni poslovalo. Pri 88 zadrugah je bil ugotovljen precejšen nered. Pri 87 zadrugah so se našle velike nepravilnosti in pri 39 zadrugah so bile celo ugotovljene zlorabe. Poročilo glede teh neuspehov pravi: »Iz teh podatkov se vidi, da veliko število zadrug ne posluje, da je pri številnih zadrugah nered, večje nepravilnosti in celo zlorabe. Najbolj bolna je rubrika zlorab in če bi se vpoštevalo še, koliko je bilo takih zlorab, pri katerih pa so bili primanjkljaji naknadno pokriti, tedaj bi slika izgledala še žalostneje. Interesantno je, da so med ljudmi, pri katerih so se odkrile zlorabe, celo taki, ki se smatrajo za inteligentne, ki ob vsaki priliki povdarjajo svojo združno zavest, dejansko pa delajo proti združnim interesom in proti dobrobiti kmeta.«

Ob 25-letnici. Za poslovno leto 1892 je izdala »Zveza slovenskih posojilnic« v Celju III. letopis. V »Zvezi slovenskih posojilnic« je bilo tedaj organiziranih 61 slovenskih po-

sojilnic in sicer: na Koroškem 17, na Kranjskem 14, na Primorskem 9, na Štajerskem 21. V vseh posojilnicah je bilo včlanjenih 26.643 zadruženikov. Denarni promet vseh posojilnic je dosegel 13.326.676 gld. Posojilnice so bile tedaj še povečini šulce-deličevke z visokimi deleži in je koncem leta 1892 znašalo stanje deležev 482.640 gld. Stanje hranilnih vlog je bilo koncem leta 1892 6 milijonov 191.145 gld., stanje posojil 6.140.670 gld. Obrestna mera za vloge se je gibala med 4% in 5%, obrestna mera za posojila med 5½% do 7%.

Tedanji predsednik »Zveze slovenskih posojilnic« Mihael Vošnjak je napisal za uvod letopisu, ki ga je uredil g. Ivan Lapajne, ravnatelj v Krškem: »Viribus unitis.« Po tem zlatem reku se je ravnala naša »Zveza« že v začetku svojega postanka, že pri svojem porodu leta 1883. »V družbi je moč in napredek.« To se je tudi pri naši »Zvezi« obistnilo. Z združenimi močmi smo že delovali skozi 20 let.«

Prelat dr. Pieper o konzumnem zadruženstvu. »Nova ureditev našega družabnega življenja je priznala gibanje konzumnega zadruženstva za ravnopravno. Kot ravnopraven člen v razdeljevanju blaga si ima konzumno zadruženstvo utrditi svoj položaj s tem, da ustvari nove gospodarske sile, s tem da goji duha zadružne skupnosti, ki je prost malenkosti, in naposled s tem, da svoje članke vzgaja k odgovornemu gospodarskemu življenju.«

Beseda o varčevanju. Če se hoče naše ljudstvo gospodarsko povzdigniti, potem moramo tudi paro spoštovati. Danes posebno velja izrek: »Kdor pare ne časti, dinarja vreden ni.« Dandanes še veliko bolj kot prej, ker nam je čas padanja vrednosti pa-

pirnatega denarja hudo pretresel če ne celó razrušil moralne temelje za varčevanje. Danes čutimo veliko pomanjkanje kapitala. Najtežje pa občutijo pomanjkanje kapitala tisoči in tisoči brezposelnih. Ne varajmo se in priznajmo odkrito. Da imamo toliko brezposelnih, ki kljub dobri volji ne morejo zaslužiti vsakdanjega kruha sebi in družini, temu je krivo ravno pomanjkanje varčevanja v zadnjih letih.

Rajfajzenovo kmetijsko zadruženstvo na Nemškem. Generalna zveza nemških rajfajzenskih zadrug navaja v svojem letnem poročilu, da je promet vseh zvez, včlanjenih v generalni zvezi, v l. 1925/26 dosegel vrednost 231.000.000 zlatih mark, po teži pa 42.250.000 q. V tej vrednosti oziroma teži pa niso vštet gospodarski stroji, katerih rajfajzenske zveze zelo veliko razpečajo. V prometu so posamezne vrste blaga zastopane sledeče:

	kvintali v milij	marke v milij.
gnojila	14.6	68.9
krmila	3.4	30.8
semena	0.6	8.2
goriva	13.2	11.—
žito	9.1	93.6
krompir	2.1	6.3
stroji	—.—	12.2

Werner Sombart o konzumnem zadruženstvu: »Jaz smatram gibanje konzumnega zadruženstva za najvažnejši in najbolj blagoslovljeni pojav našega časa. Njegov največji pomen ni toliko v tem, da preskrbuje ljudstvu živila po ugodnejših cenah, temveč bolj v dejstvu, da je poklicano, da igra važno vlogo pri postopnem spreminjanju današnjega kapitalistično prometnega gospodarstva v višji organični gospodarski red.«

GOSPODARSTVO.

Revizija carinske tarife. Po časopisnih vesteh bo prišla vlada takoj po sestanku nove narodne skupščine s predlogi za revizijo obstoječe carinske tarife. Ob tej priliki se bodo končno veljavno določile minimalne postavke teh tarif. S tem se hoče omogočiti krepkejša zaščita posameznih panog naše mlade industrije, ki z dosedanjo tarifo niso bile zadostno zaščitene.

Zvišanje obrestne mere na Nemškem. Državna nemška banka je zvišala obrestno mero od 5% na 6%. Bačni predsednik dr. Schacht je v seji banke utemeljeval zvišanje z nadaljnimi prošnjami za kredite pri Narodni banki in z razvojem obrestne mere na javnem denarnem trgu. Zvišanje obrestne mere ni prišlo popolnoma nepričakovano; da je šla obrestna mera za cel odstotek gor, nam je dokaz energične volje banke, da vzpostavi zopet normalne denarne razmere. Za gospodarstvo je to zvišanje hud udarec, ker bo treba poseči zopet po kontokorentnih kreditih, kojih obrestna mera se ravna po obrestni meri državne banke. Lombardne obrestne mere pa niso zvišali, ker je špekulacija v sedanjih razmerah v svojih kupčijah ovirana in vsled tega zvišanje lombardne obrestne mere ni potrebno. Čeprav je nemški denarni trg že mednaroden, se to pot na to niso ozirali in so individualno postopali. Splošno se je mislilo, da bo vsaj začasno ostala obrestna mera nespremenjena, ko jo je tudi Angleška banka pustila nespremenjeno na 5%. Najbrž nočejo urediti samo denarnih razmer, temveč hočejo urediti tudi

temelj za bodoče nemške emisije, v prvi vrsti v industrijskih panogah.

Kako preskrbujejo v Nemčiji mesta z dobrim mlekom. Nemci so uvideli, da mi dobro, če imajo privatniki v rokah trgovino z mlekom, ker nudi priliko za velike zasluge in marsikoga zapelje, da mleko potvarja. Zato so začele prevzemati preskrbo mest z mlekom razne zadruge, predvsem konsumne.

V Hamburgu preskrbuje konsumna zadruška »Produktion« mestu dnevno 20.000 litrov dobrega mleka. Ob progi Berlin—Hamburg ima veliko mlekarno z najmodernejšo opremo. Mleko, ki ga prinesejo kmetje, se najprej preišče, nato odstranijo posebne centrifuge iz njega smeti in druge nečistoče. Iz teh centrifug gre v kotle, kjer se pasterizira. Segreje se na 65° C in drži pri tej toploti eno uro. Na ta način se uničijo v mleku vse škodljive glivice in njih zarodki, dobrota in prebavljivost mleka pa s to toploto ni zmanjšana. S posebnimi hladilniki se ohladi mleko v kratkem času na 3° C in pri tej toploti ostane do prevoza.

Da bi dobil meščan prav gotovo zdravo in nepokvarjeno mleko v stanovanje, ga že v mlekarni polnijo v steklenice. Posebni stroji očistijo, napolnijo in zamašijo vsako uro 3500 steklenic. Tako ni treba v mestu mleka prelivati in je popolnoma odstranjena nevarnost, da bi se pri tem okužilo ali kako drugače pokvarilo. Hladilni vagoni prepelejo mleko ponoči v Hamburg in zjutraj se razdeli z vozički v približno 200 trgovin.